

Резолюція круглого столу «Абсолютна заповідність: чи врятує це українські заповідники»

Розвиток природно-заповідного фонду України (ПЗФ) має бути одним із основних пріоритетів екологічної політики держави. Природно-заповідний фонд має особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, слугує збереженню природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтриманню загального екологічного балансу і забезпеченню фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

Питання охорони довкілля, зокрема природно-заповідного фонду, потрібно також розглядати як один із пріоритетів європейської та євроатлантичної інтеграції України. Вимоги щодо вступу до Європейського Союзу передбачають впровадження протягом нетривалого перехідного періоду стратегії збалансованого (сталого) розвитку не лише на рівні документів, а й її реалізацію на практиці. Адаптація до принципів екологічної політики ЄС виявилася одним із найскладніших завдань для нових членів ЄС.

Природні заповідники на території України знаходяться у небезпеці, оскільки їхня територія нещадно експлуатується з господарською та комерційною метою особами і структурами, які ставлять свої матеріальні інтереси вище необхідності збереження природного середовища. Природні заповідники потерпають від масових рубок лісу, сінокосіння, полювання, браконьєрства та «джипінгу». Оскільки все це є недопустимими діями на заповідних територіях, виникає питання, як вберегти заповідники від хижацької господарської експлуатації.

Система державної охорони природно-заповідних територій України не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам. Низький професійно-кваліфікаційний рівень працівників служби державної охорони, обмеженість їх прав та правова незахищеність, відсутність засобів індивідуального захисту та матеріально-технічної бази не дають можливості повною мірою забезпечувати охорону природних комплексів.

Концепція абсолютної заповідності передбачає повне невтручання людини у процеси розвитку природних екосистем, виключаючи будь-який антропогенний вплив, в тому числі ту діяльність, що офіційно дозволена згідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України». Це стосується і здійснення протипожежних та санітарних заходів, виконання відновлювальних робіт на землях з порушеними корінними природними комплексами, збір колекційних матеріалів та інші заходи.

Ідея абсолютної заповідності, як і будь-яка суперечлива теорія, має як прихильників так і противників.

Учасники засідання круглого столу пропонують:

1. Розробити та затвердити Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи на період до 2020 року.

2. Врегулювати суперечності між різними законодавчими актами, що стосуються природно-заповідного фонду (Лісовий та Земельний кодекси України, Закон України «Про природно-заповідний фонд України», Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» тощо), законодавчо встановити пріоритетність заповідання природних територій над іншими видами людської діяльності та природокористування.

3. Створити окремий центральний орган виконавчої влади «Державне агентство заповідної справи України», якому підпорядкувати всі природоохоронні території.

4. Запровадити до 2020 року екосистемний підхід в управлінську діяльність та адаптувати законодавство України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу.

5. Вжити дієвих заходів із поглиблення екологічної просвіти та освіти службовців органів державної влади та місцевого самоврядування, громадян та представників бізнесу. Популяризувати концепцію заповідності серед урядовців, науковців та громадськості для збереження унікальних залишків дикої природи.

6. Запровадити режим заповідності у природних заповідниках, заповідних функціональних зонах («ядрах») біосферних заповідників, національних та регіональних ландшафтних природних парках.

7. Провести громадський аудит діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України у сфері дозвільної діяльності, що стосується об'єктів ПЗФ.

8. Внести зміни до законодавства щодо встановлення кримінальної відповідальності посадових осіб за порушення та невиконання вимог і завдань природоохоронного законодавства у сфері заповідної справи.

9. Провести громадське інспектування біосферних та природних заповідників щодо ведення незаконної господарської та комерційної діяльності.

10. Заборонити сінокосіння у степових заповідниках у травні–червні, а в інші місяці – з використанням важкої техніки.

11. Провести громадську інвентаризацію всіх об'єктів нерухомості, що знаходяться на заповідних територіях, і які не відповідають завданням природних заповідників.

12. У навчальні програми вищих навчальних закладів додати в курс «Заповідна справа» теми, які висвітлюють концепцію абсолютної заповідності.

13. Популяризувати позитивний досвід національного парку «Меотида» зі створення та підтримки суворого заповідного режиму, що зумовило значні успіхи у сфері охорони біорізноманіття.

14. Заборонити проведення санітарних рубок у природних заповідниках, заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних парках, регіональних ландшафтних парках.

15. Внести зміни до ст.16 Закону України «Про природно-заповідний фонд» щодо заборони вилучення та змін площ і меж природних заповідників, в тому числі передачі частини їхньої території для створення нових об'єктів ПЗФ нижчого статусу.

16. Забезпечити охорону та збереження степів шляхом:

- розроблення «Стратегії охорони та збереження степів України» та відповідного плану заходів;

- запобігання залісенню степових територій, що перебувають у природному стані;

- внесення змін до Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів відведення земельних ділянок у частині запровадження обов'язкового дослідження наявності степових природних комплексів і видів, які перебувають під охороною.

17. Посилити контроль за дотриманням охоронного режиму на території природних заповідників з метою попередження браконьєрства.

18. Залучати громадськість і науковців до реалізації заходів і проектів зі збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, зокрема створити науково-експертну раду з представників профільних наукових установ та громадських природоохоронних організацій.

19. Розробити та затвердити в установленому порядку зміни до законодавства щодо встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності посадових осіб, підвищення штрафів та посилення відповідальності за порушення та невиконання вимог і завдань природоохоронного законодавства у сфері ПЗФ.